

PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI VA KORXONALARNING INTEGRATIV HAMKORLIGI MAZMUNI

To'xtayeva Zebo Sharifovna

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti "Paxta va yengil sanoat texnologiyalari"
fakulteti dekani, pedagogika fanlari doktori, professor,
zebo-7171@mail.ru

Mamedova Adilya Adilyevna

Osiyo xalqaro universiteti MM8-PP-22-guruh magistranti

***Annotatsiya.** Maqolada korxonalar va professional ta'lim muassasalarining hamkorlik integrativ hamkorligi, ishlab chiqarish va ta'lim tizimi integratsiyalashuvi, kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish, bo'lajak mutaxassislarning kelajakda mustaqil faoliyat yuritish qobiliyatlarini rivojlantirish, o'zaro manfaatli ijtimoiy hamkorlikni yo'lga qo'yish kabi masalalar yoritib berilgan*

***Tayanch iboralar:** integrativ hamkorlik, korxonalar, professional ta'lim, ta'lim muassasalari, kasbiy faoliyat, kadrlar tayyorlash, integratsiya, ijtimoiy hamkorlik.*

CONTENT OF INTEGRATIVE COOPERATION OF PROFESSIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND ENTERPRISES

***Annotation.** In the article, the cooperation and integrative cooperation of enterprises and professional educational institutions, the integration of the production and education system, the development of the personnel training system, the development of the abilities of future specialists to work independently in the future, the establishment of mutually beneficial social cooperation, etc. issues are clarified*

***Key words:** integrative cooperation, enterprise, professional education, educational institutions, professional activity, personnel training, integration, social cooperation.*

O'zbekistonda professional ta'lim muassasalari va korxonalarining integrativ hamkorligi muammosi 80-yillarning ikkinchi yarmida hal etila boshlandi. "Bu muammo tashkiliy jihatdan kafedralarning ishlab chiqarishdagi hamda o'quvchilarga professional ta'lim berishga sezilarli hissa qo'shgan uzoq muddatli integratsiyalashgan amaliy mashg'ulotlarda o'zining samarali ifodasini topdi. Shu tariqa integratsiyalashuv kadrlar tayyorlash darajasini ma'lum tarzda ko'tarish, ularning ishlab chiqarishga moslashuv muddatlarini qisqartirish hamda eng muhimi, ishlab chiqarishga malakali mutaxassislarni jalb etgan holda zamonaviy ilmiy-texnik asosda professional tayyorgarlikni olib borish imkonini berdi".

Jahon tajribasida bunday integratsiya o'quv-ilmiy ishlab chiqarish markazlari, komplekslari, texnopolislari singari omillar shaklida amalga oshiriladi. "Ularda yuksak malakali mutaxassislarni tayyorlash, ilmiy tadqiqotlar o'tkazish hamda bu tadqiqotlar natijasini sanoatda o'zlashtirish vazifasi mujassamlanadi. Bunday birlashmalarda jamiyat ehtiyojlari asosida tegishli tarmoq o'quv-ilmiy-texnik siyosatni amalga oshiradigan professional ta'limmuassasalari asosiy tashkiliy bo'g'in hisoblanadi".

Bugungi kunda Respublikamizda integrativ ta'lim muhitida professional ta'limmuassasalari va ishlab chiqarish korxonalarining uzluksizligi va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashni ta'minlashga imkon beradigan butkul yangi darajada integratsiyalashuvni keng rivojlantirishni taqozo etadi.

Integrativ ta'lim muhitida professional ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini integratsiyalashuvining yangi darajasi (vertikal va gorizont) quyidagilarga asoslanadi:

intellektual jihatdan rivojlangan mamlakatlar tajribasi hamda xalqaro hamkorlikka;

barcha darajadagi mutaxassislarni tayyorlash;

qayta tayyorlash hamda ularning malakasini oshirishdagi ta'lim jarayoni uchun akademiya va professional ta'lim muassasalari;

ishlab chiqarish korxonalarini manfaatdor sherik sifatida keng jalb etish;

o'quvchilarning ta'lim, ilmiy tadqiqot, ilmiy ishlab chiqarish va innovatsion kichik firmalarini rivojlantirish.

Respublikamizda ijtimoiy-iqtisodiy va ma'rifiy sohalarda amalga oshirilayotgan modernizatsiyalash jarayonlari uzluksiz ta'lim tizimiga ham bevosita ta'sirini ko'rsatmoqda. Bu, o'z navbatida, innovatsion ta'lim muhitining muhim tavsifi hamda shaxs imkoniyatlari muvaffaqiyatli amalga oshirilishining sharti sifatida ta'lim paradigmalarini takomillashtirish, uning tarkibiy qismlari funksional va konseptual muammolari yechimini ishlab chiqishni taqozo etmoqda.

"Mamlakatimizda innovatsion ta'lim tizimini rivojlantirish fan bilan ta'lim jarayoni aloqalarini, ishlab chiqarish va ta'lim tizimi integratsiyalashuvini rivojlantirishga asoslanadi hamda quyidagilarni o'z ichiga oladi":

ta'lim va kadrlar tayyorlash sohasida ilg'or amaliy ilmiy tadqiqotlar o'tkaziladi, ta'lim sifati davlat ta'lim standartlariga muvofiq kelishini tashkil etish va ta'minlash maqsadida pedagogika va ta'lim sohasida ilmiy tadqiqotlar va ilmiy-uslubiy qo'llanmalar ishlab chiqish faollashtiriladi;

fundamental va amaliy fan sohasidagi ilmiy kadrlarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki rag'batlantiriladi, pedagogik va ilmiy tadqiqot jarayonlarining aloqasi ta'minlanadi;

yoshlarning fan-texnika sohasidagi ijodkorligi har tomonlama qo'llab-quvvatlanadi;

o'quv-ishlab chiqarish majmualarini (markazlarini) tashkil etish va ularni rivojlantirish, zamonaviy uskunalar, apparatlar va asboblardan jihozlash rag'batlantiriladi;

kadrlar tayyorlash va birgalikdagi ilmiy-texnologik yechimlar yaratishda korxonalarining ishlab chiqarish salohiyatidan samarali foydalaniladi va ishlab chiqarishda kadrlar tayyorlash jarayoni qo'llab-quvvatlanadi;

ilg'or texnologiya sohasida pedagog kadrlarning malakasi bevosita ishlab chiqarish jarayonida muntazam ravishda oshirib boriladi;

shaxsning ijodiy va ijtimoiy faolligini oshirish ma'naviy boy yuqori malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Integrativ ta'lim muhitida professional ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini hamkorligidan asosiy maqsad malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosi ta'limning barcha turlarini, jumladan, davlat ta'lim standartlari, kadrlar salohiyati va uning faoliyat ko'rsatish mexanizmlarini qamrab olishdan iborat.

ilmiy-tadqiqot natijalarini amaliyotga tez joriy etishga qodir bo'lgan tadqiqot ob'ekti tabiatiga maksimal darajada chuqur kirib borish orqali nisbatan tor doiradagi tadqiqotlar bilan shug'ullanuvchi ilmiy-amaliy markazlarni tashkillashtirish

professional ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini integratsiyasini amaliyotga tatbiq qilish mexanizmlarini, shuningdek, innovatsion mahsulot va xizmatlar ishlab chiqaruvchi korxonalarini rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish

innovatsion jarayonlardagi muammolarni hal etish uchun ilmiy-texnik mahsulotlardan foydalanishning mintaqaviy tashkiliy tuzilmasini takomillashtirish maqsadida innovatsion jarayonlarni boshqaruvchi zamonaviy tashkiliy tuzilma yaratish

ilmiy-texnik mahsulotning samaradorligi va sifatini oshirish, ilm-fanni moliyaviy qo'llab-quvvatlash

intellektual biznesning rivojlanishi va kichik innovatsion korxonalar faoliyatini rivojlantirish maqsadida professional ta'lim muassasalari qoshida texnoparklar bunyod etish uchun zarur shart-sharoitlar yaratish

professional ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini o'rtasida integratsiya shakli sifatida "Korxonalar + PTM" tizimi faoliyatini rivojlantirish

1-rasm. Zamonaviy kadrlar tayyorlashda professional ta'lim muassasalarining innovatsion faoliyati.

Yuqoridagi fikrlardan ko‘rinib turibdiki, integratsiya ko‘p qirrali tushuncha bo‘lib, ta‘lim va tarbiya jarayonini tadqiq qilish va boshqarishni ta‘minlaydi hamda fanning maqsadini ro‘yobga chiqarishga imkoniyat yaratadi.

Ta‘limning “integratsiya” tamoyilini ham fanlar integratsiyasi kabi bir necha xil ko‘rinishda ko‘rib chiqish mumkin:

ta‘lim turlari aro;

bosqichlararo;

fanlararo;

mavzulararo.

Bunda integratsiyaning oxirgi ko‘rinishlarida fanlarni o‘qitish uslubi, ya‘ni ular mazmunini bayon etish metodiga tayangan holda yondosh fanlar mazmunidan foydalana bilish, mustaqil ishlashga harakat qilish, shuningdek, uslubiyat va mazmunan kuzatiladigan o‘xshashlikni qo‘llashda ko‘zga tashlanadi.

Xorijlik pedagog olim O.Y.Ujan “Integratsiyalashgan ta‘lim zamonaviy ma‘lumot natijasi sifatida” nomli maqolasida shunday deydi: “Ta‘limni modernizatsiya qilish deganda, nafaqat uning tarkibini yangilash, balki innovatsion texnologiyalarning faol qo‘llanilishi ham tushuniladi. O‘quvchilar kognitiv ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish – pedagogik tadqiqotning an‘anaviy ob‘ektidir. Innovatsiyaning ushbu yo‘nalishida integratsiyalashgan ta‘lim ajralib turadi. Ta‘limni integratsiyalashgan darslar orqali amalga oshirish natijasida voqelikni yaxlit idrok etish imkoniyatiga erishiladi”.

Bizning fikrimizcha integratsiyalashgan ta‘lim – bu professional ta‘lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini o‘zaro hamkorligi asosida amaliy ta‘limni chuqur o‘qitishdir. Shunga asosan, integrativ hamkorlik va amaliyot jarayonining komponentlarini tuzdik.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 29 martdagi “Dual ta’limni tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 163-sonli Qarori. // <https://lex.uz/docs/-5346217>.
2. Туракулова, Б. Б. (2022). Повышение квалификации персонала на основе интеграции технических подразделений и производственных предприятий. *Universum: психология и образование*, (10 (100)), 8-11.
3. Zebo, T. X., & E’zoza, E. (2023). OLIY TA’LIMDA TALABALAR BILAN OLIV BORILADIGAN O‘QUV-METODIK VA MA’NAVIY-MA’RIFIY ISHLARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Innovations in Technology and Science Education*, 2(17), 489-496.
4. Туракулова, Б. Б. (2022). ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION. In *Дизайн, технологии и инновации в текстильной и легкой промышленности (ИННОВАЦИИ-2022): сборник материалов Международной научно-технической конференции. Часть 1.*—М.: ФГБОУ ВО «РГУ им. (p. 154).
5. Тухтаева, З. Ш., & Искандарова, Г. Б. (2014). Обеспечение межпредметной преемственности при обучении специальным предметам. *Молодой ученый*, (8), 882-884.